

## CULELE DIN OLTENIA



Cula este un tip de construcție semifortificată, specifică secolelor XVIII și XIX, răspândită în întregul spațiu balcanic, cu precădere în Serbia și în Albania. Termenul provine din limba turcă, cuvântul „kule”, tradus în limba română, însemnând turn. Unii cercetători cred că originea culelor este în Afganistan și Iran. În România, culele se găsesc mai ales în zonele deluroase ale Olteniei și în zona de câmpie a Munteniei, cele mai reprezentative aflându-se în județul Gorj.

În Oltenia, conform unor atestări documentare, primele cule au apărut cam prin secolul al XVIII-lea, iar proprietarii acestora au fost din pătura boierilor din acea perioadă, culele servind atât ca locuințe, dar mai ales ca adevărate fortificații împotriva năvălirilor turcilor, a tătarilor și a celorlalți cotropitori din perioada respectivă, precum și a frecventelor răscoale ale supușilor care trudeau la muncă pe moșiile boierilor.

Culele, locuințele vechilor boieri gorjeni fortificate cu metereze pentru a putea răspunde eventualelor atacuri, aveau la ultimul etaj un cerdac sau un foișor ce servea de cele mai multe ori drept punct de veghe și alarmă în caz de năvăliri ale cotropitorilor. Acest tip de locuință, conform caracteristicilor sale, mai poartă denumirea de locuință-cetate și s-a răspândit în Oltenia începând cu secolul al XVIII-lea.

O caracteristică iese în evidență la culele oltenești, și anume foișorul sau cerdacul cu stâlpi. Acest element exprimă fie o transpunere a prispei, de altfel omniprezentă în arhitectura caselor oltenești din cea perioadă, fie o imitare a galeriilor interioare a vechilor mănăstiri. Cula oltenească înfățișează o clădire prismatică formată din parter și mai multe etaje, având un plan de formă pătrată sau dreptunghiulară. În Oltenia, acest gen de construcție era cunoscut încă din secolul al XVI-lea, singura dovadă certă o reprezintă cula din localitatea Măldărești construită de marele boier Nan Paharnicu în anul 1516. Adevăratele cule, așa cum le știm astăzi, s-au înmulțit și s-au răspândit în perioada fanariotă (1669-1821).



Funcțiile culelor sunt următoarele:

- Cule de refugiu, apărare sau locuință temporară;
- Cule de veghe și alarmă;
- Cule de locuințe permanente.

Cula de refugiu, apărare sau locuință temporară servea proprietarilor ca locuință sigură numai în caz de nevoie. Ele au fost contruite în interiorul conacelor (vezi culele Groșerea, Beharca, Băbeni, Almăj, Borăscu, Bujoreni, Crainici) sau cât mai aproape de ele, pe o ridicătură, pentru a se facilita supravegherea unei zone cât mai largi (vezi culele Șiacu, Curtișoara, Tatomirești, Măldărești etc). Câteva caracteristici merită evidențiate despre aceste cule, cum ar fi, de exemplu: ziduri groase de până la un metru, uși solide din lemn de stejar ferecate cu benzi din fier și zăvoare zdravene din lemn, metereze pe scările interioare și coridoare și, bineînțeles, foișor.

Excepție face cula din Almăj, cu două balcoane ieșite în afara zidului cu vedere spre sud și vest. Culele de veghe, semnalizare și alarmă sunt pe culmi de dealuri de-a lungul și în apropierea Văilor Jiului, Oltului, Tesluiului, Gilortului, Blahniței și pe malul stâng al Dunării. Ele nu aveau cameră de locuit cu caracter permanent, ci serveau la supravegherea locurilor prin care se bănuia că ar putea pătrunde jefuitoarii. Astfel, cula din Zăvalu cu patru nivele (caturi) făcea posibilă supravegherea Văii Dunării până la Bistrița și a Văii Jiului spre nord, până la schitul Robaia. Alte cule-turn, în afară de funcția de supraveghere și alarmă, au descoperit și un mod unic de comunicare între ele, enumerăm aici câteva dintre ele: turnul din comuna Foișoru, cula din Rovinari, cula-turn din Pojogeni, cula din Poiana-Gorj, astăzi, din păcate disparută. Balcoanele erau plasate doar pe partea ce urma să fie supravegheată.

Culele locuință permanentă - îndeplineau și funcții de semnalizare-alarmare, dar și de locuință, în care proprietarul locuia cu familia tot timpul anului. Camerele erau dotate cu sobe pentru încălzit, iar peste acoperiș se ridicau coșurile. Culele mai aveau bucătărie, cămară și dependințe sanitare atașate în exterior, cu un apendice arhitectural cu acces direct din exterior, exceptând culele din Curtișoara, Pojogeni și Lupoiaia, care aveau aceste dependințe degajate de construcție, accesul fiind facilitat printr-o pasarelă. Aceste cule erau ridicate cu ziduri masive și două caturi. La ultimul etaj, un pridvor cu coloane rotunde de zidărie susținea arcuri trilobate sau treflate (vezi culele Buzestilor din Vlădaia, Săvoilor din Lupoiaia, sau Izvoranu din Brabova). Celelalte cule aveau arcurile pridvoarelor în semicerc, excepție face cula din Ramodia, care nu avea deloc pridvoare. Meterezele erau plasate numai pe coridoare și balcoane. Parterul era iluminat prin ferestre înguste gen metereze.

### ROLUL ISTORICO-SOCIAL AL CULELOR



Apărute ca o expresie a necesității de apărare a oamenilor din acest colț al țării față de atacurile ce veneau adesea fără veste din partea cetelor turcești de la sudul Dunării, culele au primit o foarte mare importanță mai ales în epoca fanariotă, tocmai datorită rolurilor de supraveghere ale acestor bastioane fortificate care-i apărau atât pe boieri și domnitor, cât și pe țărani, care se puteau refugia la timp în munți sau în păduri. Strâns legate într-un lanț nevăzut de comunicații, culele ofereau oamenilor siguranța necesară pentru munca lor pașnică, garantau viața și existența lor. Rolul pe care îl îndeplinesc acum radioul, telefonul, telegraful etc îl îndeplineau atunci culele de pe văile Jiului, Oltului, Gilortului, Motrului, care, prin însăși poziția geografică în care erau amplasate, au format lanțuri de comunicație între ele.

Semnalele erau transmise noaptea prin flăcări aprinse, iar ziua, prin fum gros de la paie ude sau cârpe aprinse din punctele de veghe ale culelor. Culele au servit și ca adăpost al boierilor în cazul răzvrătirilor țăranilor ce lucrau din greu moșiile boierești, cum o să vedem mai jos.

### CÂTEVA CULE MAI REPREZENTATIVE



Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

*Independența prin cultură*

Cula din Almăj se află la 20 de kilometri de Craiova, în partea stângă a Jiului, plasată pe un platou dominant cu o priveliște ce se întinde de la Bucovățul Vechi până la Mănăstirea Gura Motrului. Postelnicul Barbu Poenaru termină zidirea culei în anul 1764. Cula a avut rol de refugiu, apărare, veghe și alarmă, făcând parte din lanțul de comunicații de pe Valea Jiului.

Cula din Brabova - de la Craiova înspre localitatea Vânu Mare regăsim localitatea Bucova, printre dealuri și coline. La începutul secolului al XIX-lea Constantin Braboveanu a cumpărat localitatea, dându-i numele de Brabova. Cula a avut rol de refugiu, dovedindu-și utilitatea în data de 13 martie 1907, când țăranii, nemaiputând îndura crunta exploatare a boierului Constantin Golescu, au atacat cula. Boierul a scăpat cu fuga, iar mulți țărani au fost arestați, răniți sau chiar uciși de armata sosită în sprijinul boierului.

Cula din Bujoreni-Vâlcea - se află în mijlocul satului Bujoreni, pe șoseaua dinspre Râmnicu-Vâlcea spre Mănăstirea Cozia. Aici se află cula Bujorenilor. Conacul ar fi fost construit în anul 1725, iar biserica și paraclisul familiei în anul 1793. Cula s-a construit în jurul anilor 1802-1803 pentru refugiu și apărare împotriva invaziilor cârjalilor. Construcția apare ca un dreptunghi cu două nivele,

parter și etaj. Existența acestei cule într-o localitate cu aspect pitoresc și mai ales situată în imediata vecinătate a unui drum foarte des frecventat de turiști a stat la baza Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Vâlcea de a organiza aici un muzeu al arhitecturii populare vâlcene, un adevărat muzeu al satului vâlcean.

Cula Greceanu din Măldărești-Vâlcea – se află în satul vâlcean Măldărești. Ridicată pe la începutul secolului al XVI-lea de Nan Paharnicul, cula are un puternic aspect de fortăreață. Construcția are un parter și două etaje. La parter sunt două intrări, una spre pivniță, iar cealaltă spre interiorul culei. Cula a fost clădită spre a folosi drept loc de refugiu și apărare, iar mai târziu drept locuință permanentă.

În revista intitulată „Ramuri” din anul 1939, numărul din martie-aprilie, Doina Bucur, descendentă din neamul Măldăreștilor, publică poezia „Culă veche”, iar în nota ce o însoțește apare ca an al zidirii Culei Greceanu 1516.

Mai târziu, prin alianță, Costache Greceanu se căsătorește cu Maria din neamul Măldărescu, care, ca zestre, pe lângă multe altele, primește în dar și cula.

**GABRIEL VULPOIU**

**0%**

**User Rating:** Be the first one !

